วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
The Ways of Life of Thai-Yunnan Descendants in Arunothai Village, Chiang Dao District, Chiang Mai

DuanZhiLi[1]
ธิดา โมสิกรัตน์ I Thida Mosikarat[2]
ธีรโชติ เกิดแก้ว I Teerachoot Kerdkaew[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีวิจัยเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน จำนาน 30 คน จำแนกเป็น 1) คนรุ่นเก่าซึ่งอพยพมาเป็นรุ่นแรก มีอายุ 70 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน 2) คนรุ่นใหม่ที่เกิดที่หมู่บ้าน จำนวน 12 คน และ 3) คนที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนยูนนานและเดินทางเข้ามาหรือหนีภัยมาอยู่อาศัยในหมู่บ้าน เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 12 คน นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่าคนไทยเชื้อสายจีนในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่มีวิถีชีวิตแบบบรรพบุรุษจีนยูนนานดั้งเดิมและปรับตัวผสมผสานกับสังคมไทยสมัยใหม่ ในด้านที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี หากแต่สิ่งดังกล่าวได้แสดงเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์จีนยูนนาน

คำสำคัญ : วิถีชีวิต, คนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน, หมู่บ้านอรุโณทัย, อำเภอเชียงดาว, จังหวัดเชียงใหม่

---

[1] นิสิตหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

[3] อาจารย์ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Abstract

This research aimed to study the ways of life of Thai-Yunnan descendants in Arunothai Village, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. The field trip data was collected by an observation and an interview. The sample group were 30 Thai-Yunnan people living in the village, whom can be divided into three groups including six immigrants from Yunnan, aged over seventy, twelve new generation who were in Arunothai Village and twelve refugees whose ancestors were Yunan and living in the village over ten years. The findings were reported in descriptive research type. The results found that Thai-Yunnan descendants in this study followed their ancestors' way of life and adapted themselves with Thai modern society as well. This can be seen in the issue of residency, consumption, dressing including beliefs, tradition and custom. All of these presented Yunnan identity.

Keywords : The ways of life, Thai-Yunnan descendants, Arunothai Village, Chiang dao District, Chiang Mai Province

บทนำ

ชาวจีนได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย ส่วนใหญ่เดินทางมาจากดินแดนทางใต้แถบชายทะเล เช่น กวางโจว เซี่ยงไฮ้ เซียะเหมิน ซึ่งเป็นเมืองที่มีท่าเรือที่เดินทางได้สะดวกเป็นชาวจีนกลุ่มภาษาต่าง ๆ (Liang Guo, 2541) ชาวจีนจำนวนมากได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยและทำมาหากินในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ (Dingbang Yu, Shusen Che, 2552)

นอกจากนี้ มีชาวจีนอีกส่วนหนึ่งเข้ามาค้าขายทางเส้นทางสายไหมปรากฏหลักฐานว่า เป็นกลุ่มชาวจีนยูนนาน (Hongtao Quan, 2558) ได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งและทำมาหากินอยู่ในภาคเหนือ ชื่อในภาษาล้านนาว่า "ฮ่อ" หมายถึงชาวจีนซึ่งอยู่ที่มณฑลทางใต้ของจีน และคนไทยเรียกว่าเป็น "จีนฮ่อ" หรือ "คนฮ่อ" ซึ่งหมายถึง คนจีนที่อพยพมาจากภูเขาทางตอนเหนือของประเทศไทย (ภูวดล เชื้อผู้ดี, 2549)

ต่อมาเกิดการปฏิวัติระบอบจักรพรรดิของจีนเป็นระบอบสังคมนิยมมีกลุ่มนายทหารชาวจีนยูนนาน ซึ่งเป็น "อดีตทหารจีนคณะชาติ" ได้อพยพเข้ามา มีจำนวน 2,600 คน เป็นพลเมืองและครอบครัวจำนวน 1,400 คน ได้ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผสมผสานกลมกลืนกับคนกลุ่มต่าง ๆ ด้วยการแต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย เป็นชาวเขากลุ่มไทใหญ่ ม้งลีซอ และมูเซอ (พลวัฒ ประพัฒน์ทอง. ม.ป.ป. : ออนไลน์) โดยที่กลุ่มชาวจีนยูนนานมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย จึงยึดธรรมเนียมประเพณีแบบจีน ซึ่งถือว่าผู้ชายเป็นใหญ่ เมื่อแต่งงานและได้ตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านชาวเขา ก็ยังคงเรียกตัวเองว่า จีนยูนนาน (พลวัฒ ประพัฒน์ทอง. ม.ป.ป. : ออนไลน์)

กลุ่มชาวจีนยูนนานได้รวมกลุ่มเป็นชุมชนและหมู่บ้านอยู่ในการปกครองของรัฐบาลไทย มีลูกหลานรุ่นต่อมาเป็น "คนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน" ได้กลมกลืนกับวิถีชีวิตไทยในฐานะเป็นพลเมืองประเทศไทย ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาชาวต่างชาติ มีเชื้อสายจีนยูนนาน และศึกษาในสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยอำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทำให้เข้าใจการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์แสดงถึงตัวตนของชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคเหนือทั้งที่

มีการสืบต่อมาจากบรรพบุรุษชาวจีนยูนนานและมีการเปลี่ยนแปลง อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นแนวทางในการศึกษาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมไทย-จีนอีกกลุ่มหนึ่งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิถีชีวิต หมายถึง ลักษณะของการดำเนินชีวิตของบุคคล มีรูปแบบหรือแบบแผนในการดำเนินชีวิต รวมถึงความเป็นอยู่ของคนในสังคมและแบบแผนการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การอยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย การอุปโภค การบริโภค ความเชื่อ การบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และแนวคิดในด้านอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนถึงทัศนคติค่านิยม แนวทางการปรับตัวของบุคคลในสังคม ตลอดจนพฤติกรรมและกิจกรรมที่บุคคลในสังคมได้ปฏิบัติหรือกระทำในแต่ละวัน

การศึกษาวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานจะทำให้เข้าใจถึงแบบอย่างการดำรงชีวิต ที่กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานกำหนดยึดถือร่วมกัน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะแยกได้จากกลุ่มอื่น ๆ โดยสืบทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่อดีตที่อพยพเข้ามาอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย และการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชาวไทยในภาคเหนือ เพื่อดำรงตัวตนและเป็นส่วนเดียวกันกับคนไทยในสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในเขตพื้นที่หมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. ประชากร คือ คนไทยเชื้อสายจีนกลุ่มจีนยูนนาน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

2. กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกโดยการสุ่มแบบสัดส่วน เป็นกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานที่อยู่อาศัยในพื้นที่หมู่บ้านอรุโณทัยจำนวน 30 คน ประกอบด้วย

1) คนรุ่นเก่าซึ่งอพยพมาอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัยเป็นรุ่นแรก มีอายุ 70 ปีขึ้นไปจำนวน 6 คน

2) คนรุ่นใหม่ที่เกิดที่หมู่บ้านอรุโณทัย จำนวน 12 คน

3) คนที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนยูนนานและเป็นผู้ที่เดินทางเข้ามาหรืออยู่อาศัยในหมู่บ้านอรุโณทัยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 12 คน

3. เนื้อหาของการวิจัย คือวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

4. ระยะเวลาของการวิจัย ใช้เวลาการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสังเกต ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม 2562 ในพื้นที่หมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

วิถีชีวิต หมายถึง วัฒนธรรม การดำรงชีวิต ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การปกครองประเพณี ความเชื่อและแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน ซึ่งอยู่อาศัย ดำเนินชีวิตในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สะท้อนถึงชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นไปตามสภาพแวดล้อมและสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

คนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน หมายถึง บุคคลที่เกิดในประเทศไทย มีเชื้อสายจีนยูนนานจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากแผ่นดินใหญ่ในประเทศจีนแล้วได้เข้ามาอยู่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

หมู่บ้านอรุโณทัย หมายถึง ท้องที่ที่รวมบ้านหลายบ้านในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และมีประกาศจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าปกครองเป็นหมู่บ้านที่มีชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานในสังคมไทย

2. สำรวจประชากรและกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนกลุ่มจีนยูนนานที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบสัดส่วนจำนวน 30 คน

3. สร้างเครื่องมือวิจัยด้วยการตั้งคำถามที่จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเครื่องมือวิจัยที่ปรับปรุงแล้วไปเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลด้วยตัวเอง

4. เก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

2. ทำให้เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานในประเทศไทยที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมตามแบบบรรพบุรุษคนจีนและที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย ประกอบด้วย บ้านเรือนที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย และการดำเนินชีวิตตามความเชื่อ ขนบประเพณี โดยดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของบรรพบุรุษจีนยูนนาน และมีการเปลี่ยนแปลงตามสังคมไทย มีสาระโดยสรุปและตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

1. วิถีชีวิตด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

บ้านเรือนของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานมี 2 รูปแบบ คือ แบบดั้งเดิม ใช้วัสดุธรรมชาติ และเปลี่ยนแปลงเป็นแบบบ้านเรือนคนไทยใช้วัสดุก่อสร้างในปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

“ผมเป็น“อดีตทหารจีนคณะชาติ” ตอนนี้ อายุ 94 ปี บ้านของผมมี 3 ฝ่าย เป็น 3 ห้องหมดเลย ตอนนี้สร้างบ้าน บ้านผมใช้กระเบื้องปูพื้น ผนังใช้อิฐ หลังคาก็ใช้กระเบื้อง

(Bin Lao. 23 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

ตอนแรก ๆ มาถึงที่นี้สร้างบ้านเหมือนคนโบราณ ในช่วงเวลานั้นที่นี่ไม่มีอะไร จึงใช้วิธีก่อสร้างแบบดั้งเดิมที่สุดๆ ง่ายที่สุดๆ ของจีน ก็คือให้บ้านโครงสร้างทุกบ้านใช้ไม้ โครงสร้างหลังคาใช้หญ้า ผนังประตูใช้ไม้ไผ่ พื้นเป็นดิน ต่อมาชีวิตเริ่มดีขึ้นกลายเป็นไม้หมดเลย ตอนนี้ส่วนมากใช้วัสดุก่อสร้างสมัยใหม่แล้ว

(Guang. 23 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

เวลาสร้างบ้านรูปแบบคือสร้าง 3 ห้องเป็นห้องหลัก ห้องกลางเป็นห้องที่รับแขกและไหว้บรรพบุรุษ และก่อสร้างส่วนมากด้านหน้าตรงกับตะวันออก ด้านหลังตรงกับตะวันตก ส่วนกลางเป็นลานว่าง ส่วนห้องหลักสองข้างก็จะสร้างเป็นห้องครัว จะสร้างที่ด้านนั้นก็ได้ และถ้าในบ้านมีสมาชิกเยอะก็จะสร้างห้องขึ้นได้อยู่สองข้างนั้น โครงสร้างบ้านแบบนี้คือได้มาจากจีน เราเป็นคนจีน ก็ต้องรักษาสิ่งต่าง ๆ ของจีน เช่น สร้างบ้านต้องเชื่อฮวงจุ้ย ไม่ใช่อยากสร้างแบบใดก็สร้าง”

(Ming Yang. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างรุ่นเก่า แสดงลักษณะบ้านเรือนของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานว่า การปลูกสร้างที่อยู่อาศัยมีรูปแบบดั้งเดิมของบรรพบุรุษชาวจีนยึดคติความเชื่อตามบรรพบุรุษเป็นสำคัญ วัสดุและวิธีการสร้างสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติ สร้างง่ายๆ แต่ให้ความสะดวกสบายกับผู้อยู่อาศัยในทุกฤดูกาล ในสมัยต่อมาพัฒนารูปแบบบ้านเรือน ปรับเปลี่ยนตามแบบและวัสดุก่อสร้างสมัยใหม่ แต่ยังคงรูปแบบที่สืบทอดตามวิถีชีวิตแบบบรรพบุรุษ ดังตัวอย่าง

“ตอนนี้คนที่มีเงินหน่อยก็จะนิยมสร้างบ้านแบบไทยๆ ให้สวยงามยิ่งขึ้น และตอนนี้สร้างบ้านส่วนมากใช้กระเบื้องปูพื้น ผนังใช้อิฐ หลังคาก็ใช้กระเบื้อง หลอดไฟก็จะนิยมเป็นยุโรปและอเมริกา แต่ไม่ว่าจะสร้างอย่างไร รูปแบบก็เป็น 3ห้องเป็นหลัก ห้องกลางใช้ไหว้บรรพบุรุษ ข้าง ๆ กันก็จะเป็นห้องนอน ในสมัยนี้คนที่มีเงินหน่อยก็จะสร้างเป็นบ้านสองชั้นแล้วแต่ทำตามสังคมปัจจุบันค่ะ"

(แซ่พง เหยว. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 3 พบว่า แนวคิดในการสร้างที่อยู่อาศัยของชาวไทยเชื้อสายจีนปัจจุบัน สร้างบ้านตามรูปแบบตะวันตกที่ก่ออิฐถือปูนเป็นหลัก มีสองชั้น แต่แบ่งพื้นที่เป็นห้องสำหรับใช้ทำพิธีไหว้บรรพบุรุษตามคติความเชื่อและคุณธรรมความกตัญญูของชาวจีน

2. วิถีชีวิตด้านอาหารการกิน

อาหารของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนาน ในหมู่บ้านอรุโณทัยเป็นวัฒนธรรมด้านอาหารที่มีวัตถุดิบอาหารและวิธีการปรุง ที่เป็นเอกลักษณ์อาหารแบบจีนยูนนานดั้งเดิมและที่ปรับเปลี่ยนตามสมัยใหม่เมื่อมีการติดต่อกับภายนอก วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง อาหารการกินเปลี่ยนแปลง กินอาหารแบบจีนยูนนาน อาหารภาคเหนือ และอาหารต่างชาติ ซึ่งไม่ได้ทำอาหารเอง ซื้อมารับประทานจากร้านสะดวกซื้อ ดังตัวอย่าง

“... มีอาหารกินเยอะมาก ถ้าทำไม่เป็น หรือไม่อยากทำกับข้าวก็สามารถไปซื้อได้ และกินอาหารของแต่ละประเทศด้วย ในครอบครัวปกติชอบทำข้าวกินเอง มื้อละ 2-4 อย่าง เวลากินข้าวก็จะกินด้วยกัน บ้านผมชอบทำ “ชวนทังช่าย” “ชวนเย็นช่ายเช่าเซ่า” “เนี่ยวคาฟู” ต่าง ๆ และก็ชอบกินข้าวซอย ลาบหมูคั่ว ลาบปลา ไส้อั่วภาคเหนือ แกงฮังเล ต่างๆ อาหารญี่ปุ่น อาหารยุโรป อาหารเกาหลีชอบหมดเลย ในหมู่บ้านก็เหมือนกัน บางเวลาก็ซื้ออาหารสำเร็จในเซเว่นอีเลฟเว่น ปกติกินข้าวเราจะชอบดื่มน้ำเปล่า น้ำผลไม้ น้ำสมุนไพร ชาและกาแฟ

(Ge Gong. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

คำสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นใหม่ ในครอบครัวทำอาหารตามแบบจีนยูนนาน มีชื่อเรียกเฉพาะ และบางโอกาสก็ซื้อจากร้านค้า เป็นอาหารของภาคเหนือ อาหารต่างชาติ มีความร่วมสมัยที่ผสมผสานอย่างลงตัวของวัฒนธรรมจีนยูนนานดั้งเดิมและวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่

จากการสังเกต ผู้วิจัยพบว่า อาหารจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนปัจจุบันในหมู่บ้านอรุโณทัยนั้นมีลักษณะพิเศษ มีรสชาติเข้มข้นเหมือนอาหารจีนทางภาคใต้ของจีน ปรุงอาหารโดยใช้เนื้อสัตว์เป็นหลัก มีรสเปรี้ยวและเผ็ดเป็นสำคัญ เป็นรสชาติไม่เหมือนกับอาหารของชาวจีนกลุ่มอื่นๆ

3. วิถีชีวิตด้านการแต่งกาย

ในหมู่บ้านอรุโณทัย ชายหญิงแต่งกายต่างกัน ผู้ชายแต่งแบบชุดทหารเป็นสีเขียว ส่วนผู้หญิงจะใส่ชุดแบบจีนยูนนาน ดังตัวอย่าง

“ตอนแรก ๆ มาถึงนี้ เสื้อผ้าก็เอามาไม่เยอะ ผู้ชายก็ใส่ชุดทหารในจีน เสื้อชุดสีเป็นเขียว ... ผู้หญิงก็เอาแต่ชุดท้องถิ่นใกล้กับชุดไทยแต่ก็ต่างกันอยู่ ก็จะมีสีหลากหลาย มีสีเหลือง สีแดงเป็นหลัก และมีเสื้อที่ใกล้เคียงกับกี่เพ้าของจีนโบราณ เรียกว่า “ด้ามาฝ่อ”ตอนนี้ทุกวันนี้เราใส่เสื้อทั่วไปตามสมัยนี้ แต่เวลามีเทศกาล งานแต่ง กิจกรรมงานต่าง ๆ ก็จะใส่ชุดท้องถิ่น ชุดจีนโบราณไปตามสังคม

(ฮวั่ยยู่ เจี่ยง. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ 1 คนรุ่นเก่า สะท้อนให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานผู้ชายแต่งกายแบบดั้งเดิม เป็นชุดทหารสีเขียวและผู้หญิงแต่งกายแบบท้องถิ่นจีนยูนนาน มีสีต่าง ๆ ใช้สีเหลือง สีแดงเป็นหลัก เป็นชุดใกล้เคียงกับกี่เพ้า ใช้แต่งกายเมื่อมีเทศกาล งานแต่งงาน กิจกรรมของหมู่บ้าน ในชีวิตประจำวันจะแต่งกายแบบสมัยใหม่ทั่วไป

“ฉันตอนนี้ อายุ 52 แล้ว เป็นลูกหลานของ“อดีตทหารจีนคณะชาติ”ตอนนี้ทุกวันนี้เราใส่เสื้อทั่วไปตามสมัยนี้ แต่เวลามีเทศกาล กิจกรรมต่าง ๆ ก็จะใส่ชุดท้องถิ่น ชุดกี่เพ้า ชุดจีนโบราณราชวงศ์ถัง และราชวงศ์ฮั่น มีหลากหลายมีชุดของเผ่าลีซอ อาข่าเป็นต้น ที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษถึงตอนนี้แล้ว และเราก็ใส่ชุดไทยด้วย และใส่ชุดต่างประเทศด้วย ถ้าจะไปร่วมในการแข่งขันก็จะใส่ชุดญี่ปุ่น ชุดเกาหลีก็ได้ เด็กหญิงจะชอบชุดกระโปรงเจ้าหญิง ทำให้ชีวิตมีสีมากขึ้น และในหมู่บ้านเราเวลาแต่งงานก็จะใส่ชุดกี่เพ้า และชุดยุโรป ...ตัดเย็บเสื้อผ้าของแต่ละอย่าง ...วัสดุผ้าส่วนใหญ่มาจากประเทศจีน”

(เชะหญิง หยาง. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ 2 คนรุ่นใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานมีชุดทั้งการแต่งกายแบบดั้งเดิมท้องถิ่นจีนยูนนานและแบบสมัยใหม่ แต่งกายให้เหมาะกับโอกาสและกิจกรรม ดังเช่น แต่งกายเป็นพิเศษในเทศกาลงานต่าง ๆ ก็จะใส่ชุดท้องถิ่นเป็นชุดชุดกี่เพ้า ชุดจีนโบราณราชวงศ์ถัง ชุดราชวงศ์ฮั่น และชุดเผ่าลีซอ อาข่า

4. การดำเนินชีวิตตามความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน

4.1 ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนาน

ในหมู่บ้านอรุโณทัยยังปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับการบนบานและขอพรกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ศาลเจ้าสำคัญในหมู่บ้านสองแห่ง แห่งที่หนึ่งเป็นศาลเจ้าที่ไม่ปรากฏชื่อ อีกแห่งหนึ่งเป็นศาลเจ้าแม่กวนอิม

ตามความเชื่อจากคนในหมู่บ้าน ศาลเจ้าที่ไม่ปรากฏชื่อนั้นเป็นศาลที่ชาวบ้านนิยมไปขอพรหรือบนบานเรื่องทรัพย์สินเงินทอง มีการแก้บนโดยใช้เนื้อหมูหรือหัวหมู ศาลเจ้าแห่งนี้มีข้อห้ามคือผู้หญิงไม่สามารถเข้าไปได้ หากต้องการจะไหว้ขอพรหรือบนบานจะทำได้เฉพาะข้างหน้าประตูศาลเท่านั้น ส่วนศาลเจ้าแม่กวนอิมซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลกันนัก เป็นศาลที่ผู้คนในหมู่บ้านมีความเชื่อและศรัทธามักนิยมไปขอพรหรือบนบานเรื่องต่าง ๆ ทั้งเรื่องหน้าที่การงาน ความรักทรัพย์สินเงินทอง และอื่นๆ ดังข้อมูลคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ปกติมีอะไรอะไรจะขอ คนที่ในหมู่บ้านก็จะชอบมาที่ศาลเจ้าเจ้าแม่กวนอิม ขออะไรก็ได้ แต่คนที่ขอโดยเฉพาะอยากขอเงินทอง หาเงินง่ายส่วนใหญ่จะไปขอที่ศาลเจ้าอีกที่หนึ่ง แต่ไม่มีชื่อ ไปขอพรและต้องไปแก้บน ต้องใช้เนื้อหมูหรือหัวหมูมากกว่า บางคนใช้อย่างอื่นก็มีแต่ไม่มาก ใครก็ได้ หมู่บ้านในทุกคนก็รู้ แต่ผู้หญิงเข้าไปไม่ได้นะ ห้ามเข้า เวลาขอก็จะอยู่นอกประตู ที่เจ้าแม่กวนอิมยังไงก็ได้ ตามเท่าที่สะดวก... ”

(จื้อจง หยาง. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวพบว่า ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังคงผูกพันเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเทพเจ้า และความเชื่อของศาสนาพุทธ มหายาน คือเจ้าแม่กวนอิมจึงมีการตั้งศาลแบ่งเป็นสองศาล

4.2 ประเพณี พิธีกรรม

ประเพณี พิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในหมู่บ้านอรุโณทัย มีการปฏิบัติตามแบบแผนดั้งเดิมของชาวจีนแผ่นดินใหญ่ มีตัวอย่างดังนี้

4.2.1 ตรุษจีน

ตรุษจีนเป็นวันปีใหม่ของชาวจีนเป็นประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตซึ่งชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังคงยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติตาม

ในเทศกาลตรุษจีนแบบดั้งเดิมจัดอาหารที่สื่อความหมายถึงชีวิตที่รุ่งเรืองและความสุข โดยนำปลามาประกอบอาหารเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงโชคดี และสวมใส่เสื้อผ้าสีแดงถือเป็นมงคล ห้ามใส่สีดำหรือขาว และให้ความสำคัญกับการใช้เสื้อผ้าใหม่โดยถือว่าเป็นศิริมงคล การจัดงานตรุษจีนมีรูปแบบเปลี่ยนไป โดยมีรูปแบบที่ง่ายไม่ซับซ้อน แต่ยังคงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของวันตรุษจีนคือ การเฉลิมฉลองร่วมกันและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ดังตัวอย่าง

“วันตรุษจีนช่วงเวลานั้นทุกคนก็จะพักผ่อนกัน และมีอะไรที่ดี ๆ ก็เอาออกมาใช้ มีอะไรที่อร่อย ๆ ก็จะเอาออกมากินกัน และวันตรุษจีนทุกคนก็จะใส่เสื้อผ้าใหม่ๆ การเตรียมงานฉลองส่วนใหญ่จะเริ่มก่อนวันตรุษจีนหลายวัน บ้านเรือนจะถูกทำความสะอาดตั้งแต่บนลงล่าง หน้าบ้านก็ต้องเป็นการกวาดเอาโชคร้ายออกไป ประตูหน้าต่างมีการขัดสีฉวีวรรณ ตกแต่งสีแดงเป็นสีนิยม ประดับประดาด้วยกระดาษที่มีคำอวยพรอย่าง เช่น อยู่ดีมีสุข ร่ำรวย และอายุยืน วันตรุษจีนทุกคนในบ้านจะอยู่กันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา และร่วมกินข้าวด้วยกันที่บ้านซึ่งจะเป็นอาหารมื้อเย็นที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดและคุยกันอย่างสนุกสนาน”

(Jie Lan. 24 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“อาหารวันตรุษจีนมีอาหารเยอะมาก มีทะเลและอาหารอื่น มีความหมายต่าง ๆ กัน ปลาหมายถึงทุกปีมีเงินมีทองเหลือ ภาษาจีนจะเรียกว่า “เนียน ๆ เยายุย” ไข่หมายถึงชีวิตที่รุ่งเรืองและความสุข เนื้อสัตว์ไก่ วัว หมูหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ดี สลัดปลาสดจะนำมาซึ่งโชคดี และขนมของปีใหม่หมายถึงบรรพชนอวยพร การใส่เสื้อผ้าสีแดงถือเป็นสีที่เป็นมงคล”

(Xiaodi Li. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“เทศกาลตรุษจีนแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ตอนนี้เปลี่ยนแปลงไปหน่อย สมัยก่อนวันตรุษจีนทุกคนต้องอยู่ในบ้านกัน ตรุษจีนกลางคืน ชาวบ้านจุดประทัด มีความหมายว่าส่งโชคร้ายขอโชคดีมา มีพิธีกรรมการฉลอง มีคนไปเที่ยวที่ในเชียงใหม่ ในไชน่าทาวน์ตลาดวโรรส บ้านเราตอนนี้วันตรุษจีนถ้าลูกติดงานกลับมาไม่ได้ เขาก็จะตรุษจีนที่เขาอยู่นั้น ถ้าครอบครัวอยากไปหาก็ไปตามหากินข้าวที่ในห้างหรือไปในร้านอาหารก็ต้องฉลองวันตรุษจีน”

(เชะหญิง หยาง. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังคงถือธรรมเนียมโบราณของบรรพบุรุษในการปฏิบัติตนในพิธีกรรมในงานเทศกาลสำคัญต่าง ๆ อย่างเช่นวันตรุษจีน ซึ่งมีแบบแผนการปฏิบัติที่มีความหมาย สะท้อนแนวคิดที่มุ่งเน้นการเห็นคุณค่าของตนเอง ครอบครัวและทรัพยากรในชีวิต และยังคงกระทำสืบต่อกันมาถึงปัจจุบัน โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่

4.2.2 เชงเม้ง

เชงเม้ง เป็นเทศกาลประจำปีในการบูชาบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ โดยมีอิทธิพลมาจากลัทธิขงจื๊อ เรื่องความกตัญญูเป็นสำคัญ มีเครื่องเซ่นไหว้ตามฐานะ ดังตัวอย่าง

“วันเชงเม้งทุกคนก็จะไปไหว้บรรพบุรุษของตัวเอง ถ้าเป็นพี่น้องกันแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกันแบบนั้น ก็ต้องนัดกันว่าครอบครัวเจ้าไหนไปทำอาหาร หรือว่าต่างคนถือผัก เครื่องอุปกรณ์ของตัวเองไปทำอาหารกินกัน ตอนเช้าก็จะไปกันแล้ว ไปถึงต้องไหว้บรรพบุรุษก่อน ต่อมาก็จะทำความสะอาดตัดหญ้า ซ่อมแซม จัดวางของเซ่นไหว้ เผากระดาษเงินกระดาษทองหน้าหลุมฝังศพ และจะชอบเอาต้นหลิวไปเสียบที่ที่ดินหน้าหลุมฝังศพ ถือเป็นการแสดงการระลึกถึงและเคารพต่อบรรพบุรุษ ทำนี้ทำนั้นต่าง ๆ จนถึงกินข้าวเย็นเสร็จ ค่อย ๆ กลับบ้าน...”

(กอง. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“วันเชงเม้งวันที่ 5 เมษายนของทุกปีเป็นหลัก เราก็ไปไหว้บรรพบุรุษ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ แต่สมัยนี้ไม่ไปทำอาหารแล้ว ทำอาหารที่ในบ้าน เอาสิ่งของต่าง ๆ ไปไหว้หน่อยไปตัดหญ้า เผากระดาษเงินกระดาษทองหน่อยก็กลับมาแล้ว”

(จื้อจง หยาง. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

สรุปได้ว่าคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานมีการดำเนินวิถีชีวิตในเทศกาลเชงเม้งตามความเชื่อขนบความคิดแบบดั้งเดิม มีการปฏิบัติพิธีกรรมสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษและมีการปรับเปลี่ยนให้ง่ายขึ้นเพื่อให้เข้ากับถิ่นที่อยู่อาศัยใหม่และให้เข้ากับการใช้ชีวิตในบริบทสังคมปัจจุบัน

4.2.3 การแต่งงาน

สำหรับชาวไทยเชื้อสายจีน การแต่งงานนับเป็นประเพณีปฏิบัติที่สำคัญเพราะแสดงถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกันของทั้งสองตระกูล ทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาว ซึ่งยังสืบทอดกันต่อมาดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“ก่อนนี้คนที่อยู่ในหมู่บ้านนี้การแต่งงานส่วนมากแต่งกับคนที่ที่รู้จักกันเป็นคนไทยเชื้อสายจีน และมีพิธีต่าง ๆ ก็ตามจีนยูนนาน เช่น เวลาแต่งงานฝ่ายชายจะมารับหญิงไปบ้านผู้ชายต้องมีอั่งเปาให้เพื่อนเจ้าสาวตามแบบประเทศจีนจากบรรพบุรุษสืบทอดมา ในงานแต่ง บ้านเจ้าบ่าวกลางคืนจะขอให้คนที่เป็นกลุ่มการแสดงมาเต้นรำและร้องเพลง มาฉลองกับเจ้าสาวและเจ้าบ่าว คนที่มาแสดงจะใส่ชุดชนเผ่าของเองหรือเป็นชุดที่ตามสืบทอดจากบรรพบุรุษ แต่ตอนนี้เปลี่ยนไปหน่อย ตอนนี้คนอยากแต่งงานไม่แต่งงานก็ไม่เป็นไรมาก อยากจัดงานเป็นอย่างไรก็ได้ ตามสะดวก”

(Ge Gong. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

“วันที่แต่งงานต้องขอคนที่มีความรู้มาช่วยเขียน “หลี่จีน”(เขียนเงินของคนที่มาแสดงความยินดีศีล ให้พร) วันแต่งงานเจ้าสาวต้องใส่เสื้อชุดสีแดงและมือต้องใส่กำไลหยก นิ้วต้องใส่แหวนทอง คอก็ต้องใส่สร้อยคอทองคำ ... ถือว่าเป็นสิ่งดี.. สมัยนี้แต่งงานอยากใส่ชุดยุโรปสีขาวก็ได้ ใส่ชุดสีแดงก็ได้ และบ้านเจ้าสาวเจ้าป่าเวลาแต่งงานแต่งวันเดียวกันก็ได้ ไม่วันเดียวกันก็ได้ แต่การกินอาหารตามแบบดั้งเดิม 8 ถึง 10 อย่าง...”

(Su Yang. 25 พฤษภาคม 2562 : สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวพบว่า ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมไทย ในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดของขั้นตอนรูปแบบให้ง่ายขึ้น สะดวกทั้งฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาว

สรุปได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนยูนนานมีวิถีชีวิตที่คงเป็นไปตามความเชื่อ ขนบประเพณีแบบดั้งเดิม มีทั้งการปฏิบัติพิธีกรรมตามที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ เช่น เทศกาลตรุษจีน เชงเม้ง การแต่งงาน ซึ่งยังคงรูปแบบดั้งเดิม หากแต่มีพิธีกรรมบางส่วนมีการปรับเปลี่ยนให้เพื่อให้สะดวกและตามแบบอย่างของคนไทย ซึ่งเป็นการปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ต่อไปนี้

งานวิจัยเรื่องนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย โดยพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในหมู่บ้านอรุโณทัย มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของบรรพบุรุษคนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน ซึ่งเป็นอดีตทหารจีนยูนนาน บรรพบุรุษจากกองทัพที่ 93 ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ได้ตั้งถิ่นฐานและดำเนินชีวิตแบบจีนยูนนาน ดั้งเดิมมีการเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองให้เข้ากับถิ่นที่อยู่อาศัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ (จิริจันทร์ วงศ์ลือเกียรติ ประทีปะเสน, 2548) กล่าวว่า ชาวจีนยูนนานมีความสัมพันธ์กับดินแดนทางตอนเหนือของประเทศไทยที่กลมกลืนกับสังคมไทยมีกระบวนการสร้างวิถีชีวิตให้สอดรับสัมพันธ์ในด้านที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย ความเชื่อและประเพณีปฏิบัติที่ยึดโยงกับคติคำสอนของบรรพบุรุษชาวจีนยูนนานดั้งเดิม เอกลักษณ์โดดเด่น ได้แก่ การดำเนินชีวิตที่ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมโดยผสมกลมกลืน

กับวิถีชีวิตสมัยปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งทำให้พวกเขาแสดงตัวตนความเป็นชาวยูนนานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้เฉพาะตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อัคราชัย เสมมณี, 2558) เรื่อง คนจีนยูนนานมุสลิมในเชียงใหม่ กล่าวว่า ชาวจีนยูนนานที่เป็นมุสลิมในจังหวัดเชียงใหม่เป็นกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานที่ยังคงดำรงอัตลักษณ์ของบรรพบุรุษจีนในด้านแบบการดำเนินชีวิต การมีขนบธรรมเนียมประเพณีและมีการปรับตัวเมื่อเข้ามาก่อตั้งเป็นชุมชนในภาคเหนือของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มดังนี้

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่กับคนไทยเชื้อสายจีนในหมู่บ้านอื่น

2. ควรศึกษาแนวคิดในความเป็นคนไทยของคนจีนยูนนานอพยพรุ่นหลังในหมู่บ้านอรุโณทัย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่ไม่ได้บัตรประจำตัวประชาชนและยังไม่ได้รับสิทธิให้เป็นพลเมืองของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

จีริจันทร์ วงศ์ลือเกียรติ ประทีปะเสน. (2548). ***ขุนชวงเลียงภาเกียรติ: ทายาทเจิ้งเหอ 100 ปี คาราวานม้าต่างสู่เชียงใหม่***. เชียงใหม่ : ธนบรรณการพิมพ์

ภูวดล เชื้อผู้ดี. (2549). ***ความหลากหลายทางชีวภาพของแมลงหนอนปลอกน้ำตัวเต็มวัยบริเวณ ริมฝั่งพื้นที่ชุ่มน้ำในเชียงใหม่เพื่อการติดตามตรวจสอบสภาพแวดล้อม***. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อัคราชัย เสมมณี. (2558). คนจีนยูนนานมุสลิมในเชียงใหม่. ***วารสาร มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,*** ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2558,

พลวัต ประพัฒน์ทอง. (ม.ป.ป.). **"พลวัตทางวัฒนธรรมของชาวจีนยูนนานในประเทศไทย : การทบทวนองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์".** สืบค้นจาก http://museum.mfu.ac.th/download-pdf/chineseinthai.pdf

ภาษาจีน

Liang Guo 郭梁. (2541). ***东南亚华侨华人经济简史.*** 北京 : 经济科学 出版社.

Hongtao Quang. 全洪涛. (2558). ***古代“南丝路”经济文化探究.*** 云南 : 云南大学.

Dingbang Yu, 余定邦, Shusen Che 陈树森. (2552). ***泰关系史.*** 北京 : 中华书局.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

กอง. ชาวบ้านในหมู่บ้านอรุโณทัย. (25 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.

จื้อจง หยาง. แม่ชีในศาลเจ้าเจ้าแม่กวนอิม. (25 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.

เชะหญิง หยาง. ชาวบ้านในหมู่บ้านอรุโณทัย. (25 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.

แซ่พง เหยว. ชาวบ้านในหมู่บ้านอรุโณทัย. (25 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.

ฮวั่ยยู่ เจี่ยง. ชาวบ้านในหมู่บ้านอรุโณทัย. (26 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.

Bin lao. 老彬. อดีตทหารจีนคณะชาติ. (23 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.

Ge Gong. 龚歌. ชาวบ้านในหมู่บ้านอรุโณทัย. (25 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.

Guang. 光. อดีตทหารจีนคณะชาติ. (23 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.

Lan Jie. 兰洁. ชาวบ้านในหมู่บ้านอรุโณทัย. (23 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
Ming Yang. 杨明. อดีตทหารจีนคณะชาติ. (23 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
Su Yang. 杨稣. ชาวบ้านในหมู่บ้านอรุโณทัย. (25 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.
Xiaodi Li. 李晓娣. ชาวบ้านในหมู่บ้านอรุโณทัย.(23 พฤษภาคม 2562). สัมภาษณ์.